

Ervaringsdeskundigheid in de gezondheidszorg: onzin of innovatie?

Symposiumverslag van de Tranzo Zorgsalon

‘Ervaringsdeskundigheid in de gezondheidszorg: onzin of innovatie?’

In de Tranzo Zorgsalon van maart met als titel ‘Ervaringsdeskundigheid in de gezondheidszorg: onzin of innovatie?’ stond de vraag centraal wat ervaringsdeskundigheid kan betekenen voor verschillende sectoren van de gezondheidszorg. Deze centrale vraag werd door drie sprekers ingeleid. Drs. Sonja van Rooijen, van het Trimbos-instituut, sprak over de ervaringen binnen het LIVE project, waarbij zij betrokken is. De tweede spreker was Prof. Dr. Petri Embregts, verbonden aan Tranzo en het Departement ontwikkelings- en klinische psychologie van Tilburg University. Zij belichtte de vraag vanuit wetenschappelijk perspectief en vertelde over een project waarbij mensen met een verstandelijke beperking worden opgeleid tot ervaringsdeskundige. De derde spreker was Dhr. Toon Walravens, ervaringsdeskundig zorgconsulent bij GGzE. Hij benaderde het onderwerp vanuit het cliëntenperspectief en vertelde over zijn werkzaamheden als ervaringsdeskundige.

De inzet van ervaringsdeskundigen in de GGz

Sonja van Rooijen legde uit dat een ervaringsdeskundige deskundig is op het gebied van zijn herstel, maar ook ten aanzien van de proceskant (wat helpt en hindert) en op algemene aspecten van ‘de cliëntervaring.’ Ervaringsdeskundigen kunnen hun kennis overdragen ten behoeve van de herstelprocessen van anderen. Het Landelijk steunpunt Inzet Ervaringsdeskundigheid (LIVE) in de GGz betreft een tweejarige pilot, uitgevoerd door het Kenniscentrum Phrenos en het Trimbos-instituut. Het doel van de pilot is: meer draagvlak voor ervaringsdeskundigheid, een aanzienlijke uitbreiding van de inzet van ervaringsdeskundigen in de GGz, een goede organisatorische inbedding van ervaringsdeskundigheid en verbetering van de werkomstandigheden van ervaringswerkers. Uitgangspunt is dat ervaringsdeskundigheid en herstel alleen goed vorm kunnen krijgen binnen de GGz als de bestaande zorgpraktijk wezenlijk aanpast wordt. LIVE ontwikkelt hiervoor een

implementatiemodel op basis van best practices en geeft begeleiding op proeflocaties. De resultaten tot nu toe zijn dat er binnen de proeflocaties meer aandacht is voor de inzet en scholing van ervaringsdeskundigen, voor de ontwikkeling van banen voor ervaringsdeskundigen en voor kwartiermaken. Van Rooijen benadrukte dat de inzet van ervaringsdeskundigheid zowel van waarde is voor de hulpverleners als voor de cliënten. Tenslotte is de inzet van ervaringsdeskundigen ook nodig voor een herstelvisie op het niveau van het management.

De inzet van ervaringsdeskundigen binnen de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking

Volgens Petri Embregts vindt kwaliteit van zorg- en hulpverlening in de meest wezenlijke vorm plaats in een betekenisvolle relatie tussen hulpverlener en cliënt. In de zorg is het burgerschapsparadigma leidend geworden. De cliënt maakt zelf keuzes, samen met de hulpverlener. Het gaat dus om partnerschap en empowerment. Empowerment is niet mogelijk zonder participatie. Ervaringskennis en – deskundigheid zijn de motor voor participatie. De hulpverlener moet daarbij aan bepaalde competenties voldoen; hij moet proactief denken, de taal van de cliënten spreken en de context van de cliënt niet uit het oog verliezen. De cliënt voedt de hulpverlener en andersom; er dient sprake te zijn van een wederkerige relatie. Cliënten willen gezien worden als mens, ze willen vertrouwen, acceptatie en respect. Ondersteuning door ervaringsdeskundigen ligt ergens op het continuüm tussen professionele en natuurlijke ondersteuning (door de eigen omgeving). Deze ondersteuning heeft volgens Embregts ook gunstige effecten voor het gezondheidszorgsysteem. Tranzo is samen met Fontys Hogescholen en zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking een pilot gestart om een opleiding te ontwikkelen voor ervaringsdeskundigen. De opleiding heeft tot doel de ervaringsdeskundigen inzicht te geven in hun eigen ervaringen en hen te leren deze ervaringen te delen en in te zetten.

Praktijkvoorbeelden

Toon Walravens gaf uitleg hoe het is om te werken als ervaringsdeskundige en vertelde dat cliënten het waarderen iemand naast zich te weten die hen steunt en accepteert als mens. Hij heeft een opleiding gevolgd om meer beleidsmatig te kunnen werken. Walravens is van mening dat de herstelvisie en ervaringsdeskundigheid breder ingezet zouden moeten worden dan alleen binnen de GGz. In dit kader bespreekt hij een aantal externe samenwerkingsverbanden en verbindingen die dankzij ervaringsdeskundigen al tot stand zijn gekomen. Onder andere het Gezonde Leefstijl Coaching Project voor ambulante zorgvragers, waarbij cliënten vanuit de ambulante zorg naar een training 'health 4 U' gaan, en een samenwerking met het Catharina Ziekenhuis Eindhoven met betrekking tot het onderwerp automutilatie waarbij ervaringsdeskundigen en professionals ervaringen uitwisselen. Daarnaast wordt er ook hulp verleend aan gedetineerden ('Herstel vanuit je cel') en samengewerkt met beveiliging (hoe benader je als beveiliging verwarde mensen?).

Discussie

Uit de discussie bleek dat de inzet van ervaringsdeskundigheid een goede ontwikkeling is, maar dat er nog veel onduidelijkheid bestaat. Zo ging de discussie vooral over het wel of niet opleiden van ervaringsdeskundigen en over de inhoud van de opleiding. Moeten ervaringsdeskundigen wel worden opgeleid tot professionals of verliezen ze dan hun kracht als ervaringsdeskundige omdat ze meer geprotocolleerd gaan werken? Hangt de noodzaak van een opleiding af van de aard van het werk? Terwijl instellingen om opgeleide mensen vragen, kan een reguliere opleiding soms een te grote belasting zijn voor een ervaringsdeskundige. Mogelijk is een traditionele opleiding niet passend en zijn andere vormen van opleiding nodig. Ook deskundigheidsbevordering zou een optie kunnen zijn. Daarnaast ging de discussie over de wederzijdse beïnvloeding van professionals en ervaringsdeskundigen. Ervaringsdeskundigen zouden ingezet kunnen worden bij de opleiding van professionals en ze kunnen professionals inspireren om ook hun eigen ervaringen in te zetten. Ervaringsdeskundigen en professionals hebben elkaar nodig; door samen te werken ontstaat een win-win situatie. Maar ook de rol van familie van de cliënt mag in dit geheel niet ontbreken.

Tenslotte werd besproken dat er allerlei ontwikkelingen zijn in onderzoek op dit gebied, bijvoorbeeld het onderzoek naar de cursus 'Herstellen doe je zelf.' De conclusie is dus dat we nog aan het begin staan van de inzet van ervaringsdeskundigheid in de zorg, maar dat het veel kan brengen. De samenwerking tussen professionals en ervaringsdeskundigen is complementair en zij kunnen veel van elkaar leren.

Contact:

J.A.W.M. van Gestel-Timmermans
Tranzo, Tilburg University
Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
T: 013 4668182
E: j.a.w.m.vangestel@uvt.nl